

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-144>

УДК 336.22-043.86:339.9

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОДАТКІВ ЗА СТУПЕНЕМ ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

ANALYSIS OF FISCAL EFFICIENCY OF THE MOST COMMON TAX MECHANISMS

Маряниченко Богдан Валерійович

аспірант,

Український державний університет науки і технологій

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0498-906X>**Педько Андрій Борисович**

кандидат економічних наук, доцент,

Український державний університет науки і технологій

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9941-0518>**Maryanychenko Bohdan, Pedko Andrii**

Ukrainian State University of Science and Technology

Дана стаття є продовженням дослідження впливу глобалізаційних процесів в світовій економіці на фінансову ефективність деяких податкових механізмів, а саме акцизів, податку на доходи фізичних осіб та спрощених систем оподаткування. Дослідження проводилось на широкому часовому інтервалі із використанням різних методичних підходів, що дозволило виявити загальносвітові тенденції зміни фінансової ефективності цих податкових механізмів. Крім того, була простежена залежність ефективності податкових механізмів від застосованих методів оподаткування. Наприкінці статті наведено класифікацію податкових механізмів за ступенем їхньої фінансової ефективності, поширеності у світовій практиці та відповідності глобалізаційним процесам. Дослідження проводилось із використанням низки загальнонаукових та спеціальних методів.

Ключові слова: податкова система, фінансова ефективність, акцизи, податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок.

This article continues the study of the fiscal efficiency of key taxes. The first part of the study analyzed the fiscal efficiency of corporate income tax, sales tax, and value added tax. The following publication considers following elements of the tax system: excise duties, personal income tax and simplified taxation. The study of the fiscal efficiency of excise taxes allowed us to argue that due to the influence of globalization processes, the tax burden of excise taxes at specific rates is reduced relative to the level of GDP, and specific principles of excise taxation reduce fiscal efficiency. The assumption is formulated that the ad valorem approach to excise duty calculation will contribute to the growth of fiscal efficiency. During the study of the fiscal efficiency of the personal income tax, it was found that it as a mechanism based on the taxation of the total income of citizens has the highest fiscal efficiency. The important conclusion is that the use of progressive rates this tax weakens the fiscal effect, while linear rates, on the contrary, strengthen it. The analysis of the fiscal efficiency of the simplified taxation system in Ukraine (single tax) allowed us to argue that the single tax theoretically has a high fiscal potential; in practice, low tax rates contribute to statistically insignificant volumes of its collection. In addition, the combined use by Ukrainian entrepreneurs of various options for simplified and general taxation systems reduces the fiscal efficiency of the entire tax system and exacerbates existing problems. Based on the large array of statistical data over a long period of time, trends in changes in the fiscal efficiency of the most common tax mechanisms in different countries of the world have been identified and explanations for the corresponding trends have been provided. At the end of the article, classification of tax mechanisms is provided by the degree of fiscal efficiency, prevalence in world practice, and compliance with globalization trends. This classification clearly illustrates the author's hypothesis that the main reason for the decrease in the efficiency of tax mechanisms is the subjective nature of their construction, and the globalization factor should be considered only as a secondary factor. The research was conducted using several general scientific and special methods.

Keywords: analysis, research, trends, tax system, fiscal efficiency, excise taxes, personal income tax, simplified taxation systems, single tax.

Постановка проблеми. У сучасному економічному просторі однією з найактуальніших проблем є загальне зниження ефективності податкових систем, від чого потерпають не лише країни «третього світу», але й такі економічні гіганти як США, Німеччина, Франція тощо. Узагальнюючи теоретичні висновки інших дослідників, можна констатувати, що більшість із них однією з причин фундаментального зниження ефективності податкової системи розглядають фактор глобалізації світової економіки, який сприяє розвитку різноманітних варіантів ухилення від сплати податків. На нашу думку, такі висновки не є цілком переконливими, адже вони ігнорують потребу в аналізі самих податкових механізмів на предмет їхньої незалежності від впливу зовнішніх факторів. Тому особливої актуальності набуває обчислення показників фіскальної ефективності найпоширеніших податкових механізмів, що ґрунтуються на великій кількості статистичних даних. У попередній публікації [1] нами були наведені результати дослідження фіскальної ефективності податку на прибуток, та на додану вартість. У нижченаведеній публікації міститься аналіз фіскальної ефективності таких податкових механізмів: податок з доходів фізичних осіб (ПДФО), акцизи та спрощені системи оподаткування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідниками з усього світу приділяється достатньо уваги вивченню механізмів оподаткування та розробці методології аналізу їхньої ефективності. Окремо слід відзначити результати досліджень таких науковців: Л. Ебрілл, М. Кін, В. Перрі, В. Хеллерштейн, О. Буцька, В. Савченко, В. Лукін, О. Римар. Їхні праці містять серйозне, але все ж недостатнє методологічне підґрунтя для проведення комплексного аналізу ефективності податкових механізмів. Тому в запропонованій публікації в якості аналітичного інструментарію для оцінки фіскальної ефективності будуть використані показники податкового навантаження, коефіцієнта ефективності, а також авторський показник підсумкового фіскального ефекту (FFE) [1]. Окремо зауважимо, що деякі із вищезазначених показників, які обчислюються через відсоткову ставку податку, не можуть бути застосовані до податкових механізмів, які не мають такого значення. Мова йде про різновиди акцизних податків, для яких застосовується здебільшого специфічний принцип оподаткування або ж про єдиний податок. Тому кожен такий механізм потребує

індивідуального підходу до вибору індикаторів оцінки.

Формулювання мети статті та постановка завдань. Запропонована публікація має на меті дослідження фіскальної ефективності акцизів, ПДФО та спрощених системи оподаткування, а також розробку класифікації податків та принципів їх нарахування за критеріями фіскальної ефективності, розповсюдженості та відповідності глобалізаційним тенденціям.

Вищезазначена мета досягатиметься шляхом розрахунку показників перерозподільної функції податків протягом тривалого часового проміжку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перейдемо до розгляду фіскальної ефективності акцизних податків, які здебільшого мають специфічні (натурально-вартісні) ставки. Дослідження буде проведено на прикладі низки держав світу (включно із нашою країною) із використанням показника податкового навантаження.

Як бачимо з наведеного рисунка, фіскальна ефективність акцизного оподаткування в різних країнах світу невинно знижується. Причому лінії тренду (за винятком виразно від'ємної динаміки у Великій Британії) характеризуються двома типами кривих:

- доволі низька волатильність із повільним зниженням кривої притаманна Франції й Словаччині;

- змінна крива, що відображає зростання обсягів податкових надходжень відносно ВВП до 2005–2016 рр. із подальшим зниженням (Україна, Чехія, Німеччина).

Варто зазначити, що станом на 2021 р. всі країни цієї вибірки (на відміну від України) зменшили рівень податкового навантаження порівняно із початком періоду, що аналізується. Україна при цьому має найвищий показник акцизного навантаження на ВВП (рівною мірою це стосується також ПДВ і податку на прибуток).

На наше переконання, корінна причина падіння обсягів акцизних надходжень відносно ВВП полягає в застосуванні натурально-вартісного (специфічного) принципу стягнення цього податку. Якщо в минулих століттях такий принцип був надзвичайно дієвим, то у сучасному світі, враховуючи багатокомпонентність товарів та постійне пришвидшення їх обігу, специфічний принцип нарахування акцизів послаблює цей механізм.

Якщо ж розглядати адвалорний підхід до нарахування акцизів, то можна дійти висновку,

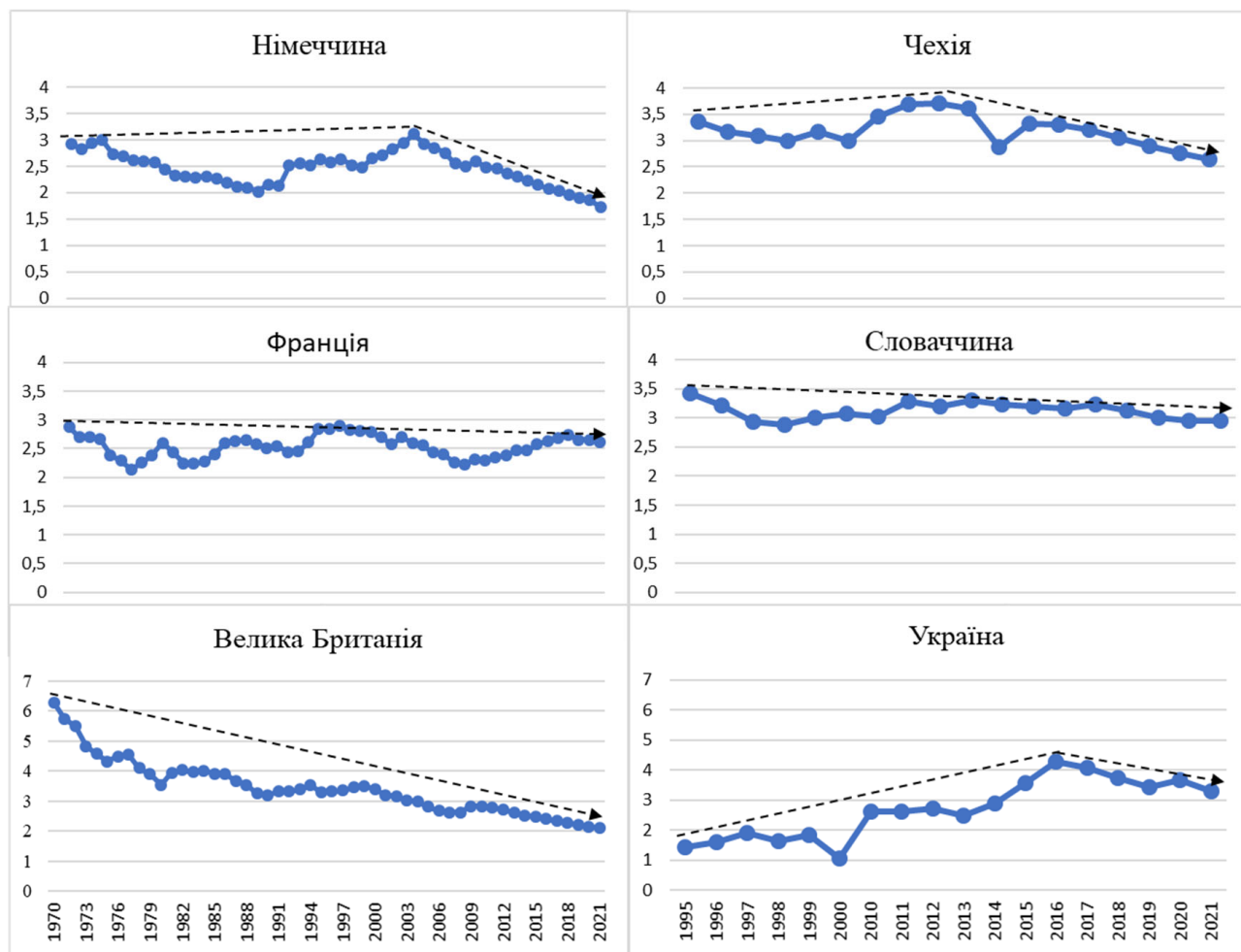

Рис. 1. Динаміка податкового навантаження акцизних податків на ВВП різних країн світу

Джерело: сформовано авторами на основі [8]

що він є дуже подібним до податку з продаж за лінійною схемою. Отже, можна припустити, що акцизне оподаткування адвалорного типу наблизитиме значення FFE до максимальних позначок (до 1).

На жаль, адвалорний підхід досить рідко використовується при стягненні акцизів. Наприклад, в Україні він застосовується лише при оподаткуванні електроенергії за ставкою 3%.

Але незважаючи на деяке зменшення навантаження акцизними податками, треба підкреслити, що волатильність показників є набагато нижчою в порівнянні із корпоративним податком та ПДВ [1]. На нашу думку, це характеризує акцизний механізм оподаткування як більш стійкий до впливу зовнішніх факторів.

На підставі отриманих даних можна зробити такі висновки:

- унаслідок впливу глобалізаційних процесів податкове навантаження акцизами за специфічними ставками скорочується від-

носно рівня ВВП, хоча волатильність цього процесу виражена набагато менше в порівнянні з ПДВ та корпоративним податком;

- специфічні принципи акцизного оподаткування знижують фіскальну ефективність;
- на рівні наукової гіпотези можна припустити, що адвалорний підхід до нарахування акцизів збільшує фіскальну ефективність.

Спираючись на дані України та Німеччини, розглянемо та проаналізуємо фіскальну ефективність розподільчої функції такого підвиду податку з доходу, як ПДФО (на фонд оплати праці найманих працівників).

Як видно з рис. 2, порівняння наводиться в обмеженому часовому інтервалі через відсутність на сайті Державної служби статистики України інформації до 2017 р. Проте навіть за цей п'ятирічний період спостерігається дуже низька волатильність цього показника (лінії трендів майже паралельні вісям абсцис).

На наш запит Федеральний офіс статистики ФРН надав інформацію з 2005 року щодо

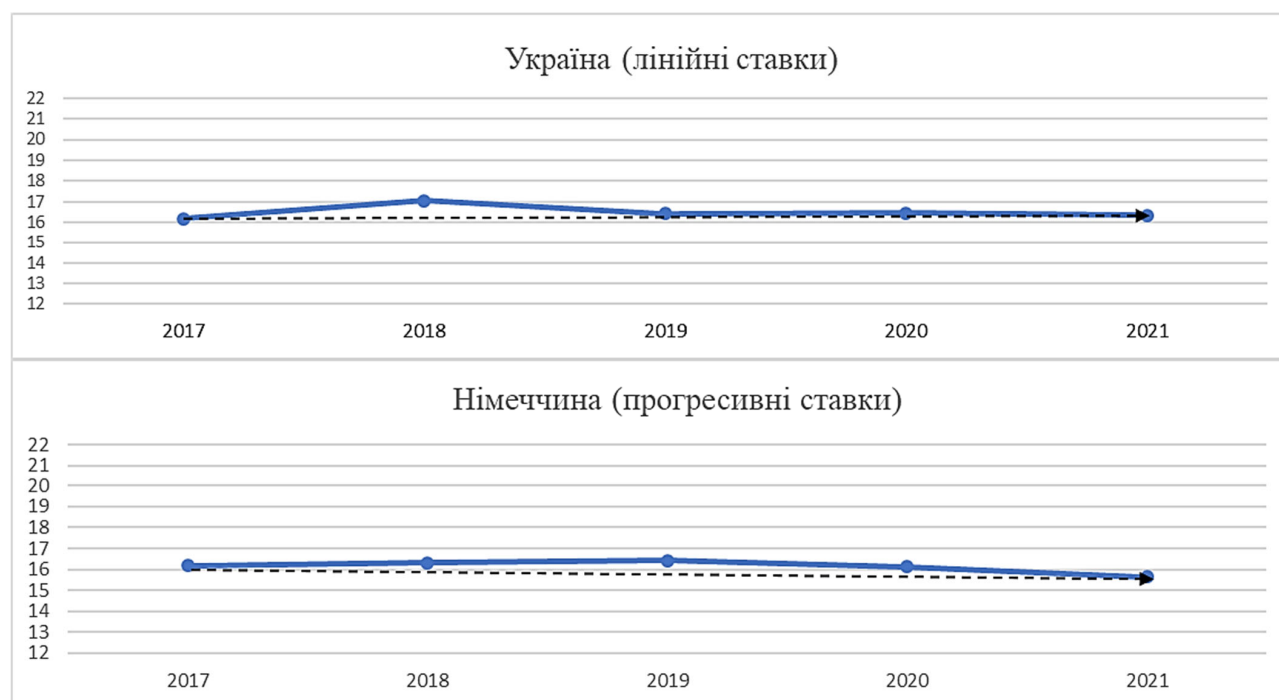

Рис. 2. Фіскальне навантаження ПДФО на валовий дохід фізичних осіб (найманих працівників)

Джерело: сформовано авторами на основі [8; 10; 11]

фонду оплати праці та нарахованих податків на нього, що дозволило проаналізувати волатильність ПДФО протягом тривалого часового проміжку (рис. 3).

Вищезазначений графік дає підстави стверджувати, що ПДФО є стабільним і протягом тривалого часового проміжку. До речі, схожа динаміка простежувалася при аналізі фіскальної ефективності податку з продаж у США. На рис. 3 ми бачимо зменшення податкового навантаження з наступним поверненням до стабільного рівня тільки у 2010 та 2020 рр.

Насамкінець зазначимо, що середнє значення за 2017–2021 р., податкового навантаження на доходи з заробітних плат громадян в Україні виявилися на 0,32% вищими, ніж у Німеччині. Це можна пояснити тим, що у ФРН дуже великий рівень мінімального доходу (відносно доходів фізичних осіб в Україні), що не підлягає оподаткуванню. Так, у Німеччині цей дохід складає 812 євро (приблизно 35000 грн), а в Україні – 1514 грн.

Перейдімо до розрахунків ефективності стягнення ПДФО за різними методиками (середнє значення за період 2017–2021 р.).

Звернімо увагу на різні значення FFE при застосуванні альтернативних підходів до оподаткування. Подібний ефект також спостерігався, коли за прогресивними ставками

нараховувався податок на прибуток, що призводило до падіння фіскальної ефективності. У випадку із ПДФО прогресивне оподаткування значно менше впливає на зниження розподільчої функції завдяки високій ефективності самого механізму оподаткування доходів фізичних осіб.

Отримані результати вкотре доводять, що прогресивне оподаткування спирається радше на суб'єктивні політичні мотиви (насамперед загравання із виборцями), ніж на об'єктивну економічну основу. Для ілюстрації цієї тези наведемо приклад Польщі, де у 2005 році до влади прийшла правоконсервативна партія «Право і справедливість» братів Качинських, що будувала свою передвиборчу кампанію на популістських обіцянках і критиці пропорційного оподаткування як податку на користь багатих [11].

Отже, вищесказане дозволяє стверджувати наступне:

- ПДФО як податковий механізм, заснований на оподаткуванні обороту, має найвищу фіскальну ефективність;
- використання прогресивних ставок цього податку послаблює фіскальний ефект, тоді як лінійне, навпаки, підсилює.

І насамкінець перейдімо до аналізу фіскальної ефективності спрощених (преференційних) систем оподаткування.

Рис. 3. Динаміка фіскального навантаження ПДФО на валовий дохід фізичних осіб – найманих працівників у ФРН

Джерело: сформовано авторами на основі [11]

Таблиця 1

Показники фіскальної ефективності ПДФО в країнах з різними принципами оподаткування у 2017/2021 рр

Країна	Принцип оподаткування	Середня/ базова ставка, %	Податкове навантаження на фонд оплати праці, %	Коефіцієнт ефективності відносно ВВП	FFE, коеф.
ФРН	прогресивний	20	16,14	0,33	0,81
Україна	пропорційний	18	16,46	0,37	0,91

Джерело: сформовано авторами на основі [8; 10; 11]

На жаль, статистична база багатьох країн світу не дає систематизованої інформації щодо ефективності функціонування спрощених систем, тому аналіз податкового навантаження ґрунтується винятково на вітчизняних статистичних даних.

Згідно вищенаведеного графіку, можна констатувати висхідний тренд частки єдиного податку в загальному ВВП країни. Така динаміка пояснюється постійним збільшенням частки ФОПів у валовому внутрішньому товарообігу.

На нашу думку, збільшення перерозподілу внутрішнього товарообігу в сегмент преференційного оподаткування є реакцією українського бізнесу на посилення тиску ДПС у сфері загальної системи оподаткування. Таке явище пояснюється тим, що спрощене оподаткування має у своєму складі різноманітні податкові механізми, через що певні фіскальні норми можна використовувати як з метою ефективного у фіскальному плані оподаткування, так і від його ухилення. Хоча треба відмітити формування нової тенденції державної політики, направлену на імплементацію у існуючу незалежну систему адміністрування сфери спрощеного оподаткування,

елементів “ручного” керування по типу адміністрування ПДВ. Мова йде про нововведення 2025 року, зазначені в Законі України № 4015-ІХ щодо впровадження додаткових податків або збільшення вже існуючих (військового збору, ЄСВ), застосування жорсткої системи фінансового моніторингу, тощо.

Як вже згадувалося раніше, преференційне оподаткування в Україні має декілька складових, а саме: єдиний податок, податок із продажів, ПДВ. Через те, що єдиний податок не має відсоткової ставки, неможливо прямим шляхом розрахувати його загальну фіскальну ефективність (хоча теоретично можливо перерахувати вартісну ставку у відсоткову). У такому випадку єдиний податок перетворюється на податок із продажу, з дуже низькою ставкою та умовою передплати податкового зобов'язання за весь запланований обсяг реалізації (тобто без прив'язки нарахування податку з кожної реалізації).

У таблиці 2 наведена узагальнена інформація щодо фіскальної ефективності єдиного податку в нашій країні.

На підставі отриманих даних можна зробити такий висновок: оскільки єдиний податок базується на оподаткуванні обороту за ліній-

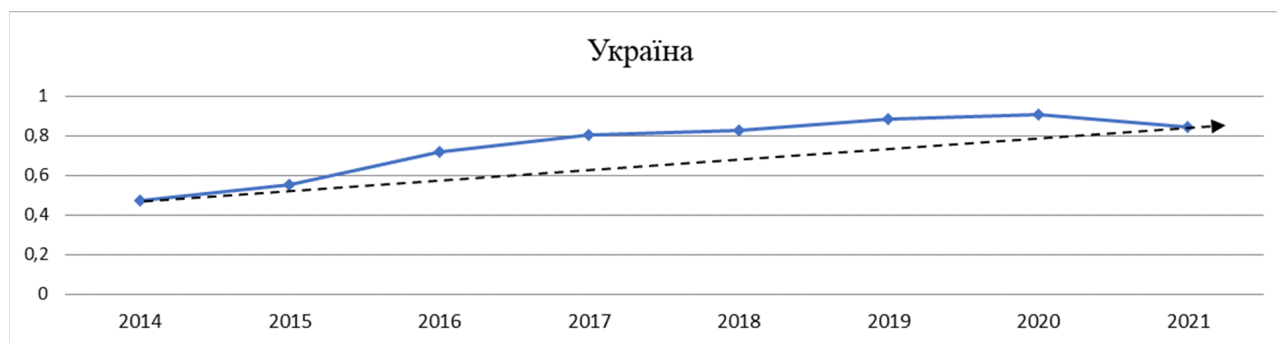

Рис. 4. Динаміка податкового навантаження єдиним податком на ВВП України у 2014/2021 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [8; 15; 17]

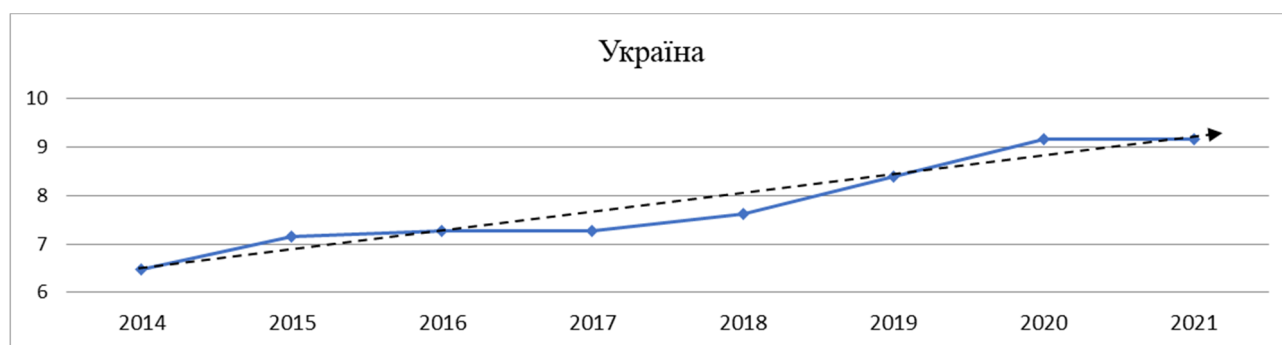

Рис. 5. Частка ФОПів у валовому товарообігу України 2014/2021 р.

Джерело: сформовано авторами на основі [15; 17]

Таблиця 2

Фіскальна ефективність єдиного податку (ЄП) в Україні

Група платників податку	Максимальне значення ставки єдиного податку, грн/рік	Ліміт товар. обігу, грн/рік	Податкове навантаження на товарообіг, %	Ставка податку, %	FFE, коеф.
Перша група, ЄП до 10 % розміру прожиткового мінімуму	3633,60	1 336 000	0,27	0,27	0,91
Друга група, ЄП до 20 % розміру мінімальної заробітної плати	19200,00	6 672 000	0,29	0,29	0,91

Джерело: сформовано авторами на основі [9; 14]

ною ставкою, він має максимальну фіскальну ефективність, але через низьке значення самої ставки це призводить до незначних обсягів податкових надходжень. Такі висновки повністю корелюються з результатами розрахунків фіскальної ефективності інших податків, які також базуються на оподаткуванні обороту (податку з продаж та ПДФО).

Перейдемо до розгляду механізму оподаткування третьої групи преференційного оподаткування, яка містить ширшу комбінацію механізмів і суттєво збільшує рівень його навантаження.

На підставі даних таблиць 2 і 3 можна констатувати, що застосування бізнесом того чи іншого варіанту спрощеного оподаткування,

Таблиця 3

**Фіскальна ефективність комбінованої спрощеної системи оподаткування в Україні
(усереднені показники за 2017/2021 рр.)**

Група платників податків	Ставка податку з обороту	Ставка ПДВ	Податкове навантаження ПДВ *	Податкове навантаження податку з обороту	Загальне податкове навантаження	FFE податок з обороту**	FFE ПДВ нетто*
Третя група, комбінований підхід	3	20	0,96	3	3,96	0,91	0,048
	5	-		-	5	0,91	

Джерело: сформовано авторами на основі [9]

* Показники ПДВ (нетто) після сплати експортного відшкодування

** Застосоване значення показника з аналогічного механізму ПДФО

Таблиця 4

Класифікація податків та принципів оподаткування

Види податків	Принцип нарахування податків		Фіскальна ефективність податку	Поширеність у світовій практиці
	Назва	Характеристика		
На прибуток (корпоративний)	пропорційний	Має об'єктивний характер. Відповідає глобалізаційним тенденціям.	низька	помірна
	прогресивний	Має суб'єктивний характер. Суперечить глобалізаційним тенденціям.	дуже низька	значна
На додану вартість	пропорційний	Має об'єктивний характер. Відповідає глобалізаційним тенденціям.	середня	значна
З обороту	пропорційний	Має об'єктивний характер. Відповідає глобалізаційним тенденціям.	висока	незначна
Акцизний	адвалорний	Має об'єктивний характер. Відповідає глобалізаційним тенденціям.	висока	незначна
	специфічний	Має об'єктивний характер, але внаслідок своєї архаїчності не відповідає глобалізаційним тенденціям.	середня	значна
Податок з доходів фізичних осіб	пропорційний	Має об'єктивний характер. Відповідає глобалізаційним тенденціям.	висока	помірна
	прогресивний	Має суб'єктивний характер. Суперечить глобалізаційним тенденціям.	середня	значна
Спрощені системи оподаткування (єдиний податок)	єдиний фіксований податок	Має суб'єктивний характер. Суперечить глобалізаційним тенденціям.	середня	помірна
Спрощені системи оподаткування (податок з обороту)	пропорційний	Має об'єктивний характер. Відповідає глобалізаційним тенденціям.	висока	помірна

Джерело: сформовано авторами на основі [1]

як вже згадувалося вище, має на меті досягнення різних цілей. Перша та друга група платників єдиного податку в поєднанні (комбінуванні) із платниками на загальній системі часто-густо використовуються підприємцями для ухилення від повноцінного оподаткування. У той же час платникам ЄП третьої групи (за ставкою 5% з обороту) притаманне прозоре оподаткування з доволі високим рівнем навантаження.

Узагальнюючи проблематику фіскальної ефективності спрощеної системи оподаткування можна зробити такі висновки:

- єдиний податок теоретично має високий фіскальний потенціал; на практиці ж низькі ставки сприяють критично низьким обсягам його навантаження;

- спрощені системи на базі податку з обороту мають високу фіскальну ефективність;

- комбіноване використання українськими підприємцями різних варіантів спрощеної та загальної систем оподаткування знижує фіскальну ефективність всієї податкової системи й загострює існуючі проблеми.

Наприкінці даної публікації наведемо загальну класифікацію податків та принципів нарахування за критеріями їхньої фіскальної

ефективності, розповсюдженості та відповідності глобалізаційним процесам.

Висновки. Отримані в ході дослідження результати служать достатньою підставою для підсумкового висновку: механізми оподаткування, які мають об'єктивні економічні підстави, рідше застосовуються у світовій податковій практиці, проте саме вони демонструють більшу фіскальну ефективність і фіскальний потенціал. Мова йде про такі податки, як податок з обороту, на доходи фізичних осіб, акцизи за адвалорними ставками, пропорційне (лінійне) оподаткування. У той же час механізми оподаткування, що ґрунтуються на неекономічних, суб'єктивних чинниках (насамперед соціально-політичних чи кон'юнктурних), є більш поширеними, проте мають меншу фіскальну ефективність.

Наведена в даній статті класифікація податків і принципів оподаткування наочно ілюструє авторську гіпотезу про те, що основною причиною зниження ефективності податкових механізмів є суб'єктивний характер їх побудови, і лише як другорядний варто розглядати чинник глобалізації.

Вважаємо за доцільне в процесі конструювання моделі «об'єктивного оподаткування» використовувати вищезазначені механізми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Педько А. Б., Маряниченко Б. В. Фіскальна ефективність ключових корпоративних податків: Методичні і прикладні аспекти *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5070>
2. Педько А. Б., Маряниченко Б. В. Фіскальна ефективність податкової системи у працях закордонних і вітчизняних дослідників. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3490>
3. Буцька О. Ю. Методика оцінки податкового навантаження: порівняльний аналіз. *Агросвіт*. 2013. № 24. URL: http://www.agrosvitinfo/pdf/24_201.3/6.pdf
4. Римар О. Г. Фіскальна ефективність податкової системи в контексті антикризового регулювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 4. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/14558/1/fiskalna%20efektyvnist.pdf>
5. OECD Consumption Tax Trends 2022: VAT/GST and Excise, Core Design Features and Trends. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6525a942-en/1/3/1/index.html?itemId=/content/publication/6525a942en&_csp_=9be05a02fe0e4dbe2c458d53fbfa33b&itemIGO=oecd&itemContentType=book
6. Савченко В., Лось А. Оцінка рівня податкового навантаження в Україні. *Економічний часопис XXI*. 2011. № 9–10. С. 25–27.
7. Liam P. Ebrill, M. Keen, V. Perry. *The Modern VAT*, International Monetary Fund, 2001, Washington, p. 242.
8. Статистичний сервер ОЕСР. URL: <https://stats.oecd.org/> (дата звернення 14.11.2023 р.)
9. Загально-доступний інформаційно-довідковий ресурс Податкової служби України. URL: <https://zir.tax.gov.ua/> (дата звернення 15.11.2023 р.)
10. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 15.11.2023 р.)
11. Федеральний офіс статистики ФРН. URL: <https://www.destatis.de/> (дата звернення 19.11.23 р.)
12. Карлін М. Пропорційний податок на доходи фізичних осіб: проблеми і перспективи. *Наукові записки* 2008. № 10. С. 82–89. URL: <https://core.ac.uk/reader/132275680>

13. Лукін В., Савченко В. Теоретичні аспекти аналізу податкових надходжень до бюджету. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. № 4. С. 62–64 URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_04/16.pdf
14. Інформаційний ресурс “Ціна держави”. URL: <http://old.cost.ua/budget/revenue/#1> (дата звернення 17.11.2023 р.)
15. Інформаційний ресурс “Освіта”. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/17597/ (дата звернення 18.11.2023 р.)
16. Електронний ресурс МінФін. URL: <https://minfin.com.ua/>
17. Статистичний сервер ОЕСР (Taxation/Corporate Tax Statistics/Effective Tax Rates/2021). URL: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?lang=en&SubSessionId=765aca17-2a39-4bb5-8821-6aad47187bdd&themetreeid=18>

REFERENCES:

1. Pedko A. B., Maryanichenko B. V. Fiskalna efektyvnist kluchovuh korporativnux podatkov [Fiscal efficiency of key corporate taxes: Methodological and applied aspects] *Economy and society*. 2024. № 68. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5070>
2. Pedko A. B., Maryanichenko B. V. Fiskalna efektyvnist podatkovoi systemu y pratsyah zakordonnuh i vidchuznyanuh doslidnikiv [Fiscal efficiency of the tax system in the works of foreign and domestic researchers]. *Economy and society*. 2024. № 59. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3490>
3. Butska O. Y. Metoduka otsinku podatkovogo navantazhennya: porivnyalnui analiz. [Methodology for assessing the tax burden: comparative analysis]. *Agrosvit*. 2013. № 24. Available at: http://www.agrosvitinfo/pdf/24_201.3/6.pdf
4. Rumar O. G. Fiskalna efektyvnist podatkovoi systemu v konteksti antikrizovogo reguluvannya [Fiscal efficiency of the tax system in the context of anti-crisis regulation]. *Current economic problems*. 2011. № 4. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/14558/1/fiskalna%20efektyvnist.pdf>
5. OECD Consumption Tax Trends 2022: VAT/GST and Excise, Core Design Features and Trends. Available at: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6525a942-en/1/3/1/index.html?itemId=/content/publication/6525a942en&csp_=9be05a02fe0e4dbe2c458d53fbfa33b&itemIGO=oecd&itemContentType=book
6. Savchenko V., Los A. Otsinka rivnya podatkovogo navantazhennya v Ukraini [Assessment of the level of tax burden in Ukraine]. *Economic journal XXI*. 2011. № 9–10. P. 25–27.
7. Liam P. Ebrill, M. Keen, V. Perry. *The Modern VAT*, International Monetary Fund, 2001, Washington, p. 242.
8. Statistics server OЕСР (electronic journal). Available at: <https://stats.oecd.org/> application date 14/11/2023
9. Publicly available information and reference resource of the Tax Service of Ukraine (electronic journal) Available at: <https://zir.tax.gov.ua/> application date 15/11/2023
10. State Statistics Service of Ukraine (electronic journal). Available at: <https://ukrstat.gov.ua/> application date 15/11/23
11. Federal Statistical Office of Germany (electronic journal). Available at: <https://www.destatis.de/> application date 19/11/23
12. Karlin M. Proportsiinui podatok na dohodu fizichnuh osib: problemu i perspektivu [Proportional personal income tax: problems and prospects]. *Scientific notes* 2008. № 10, pp. 82–89. Available at: <https://core.ac.uk/reader/132275680>
13. Lukin V., Savchenko V. Teoretichni aspektu analizu podatkovuh nadhodzhen do budzhetu [Theoretical aspects of the analysis tax revenues to the budget]. *Scientific Bulletin of Kherson State University*. 2014. № 4. P. 62–64. Available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_04/16.pdf
14. Information resource “The price of the estates” (electronic journal). Available at: <http://old.cost.ua/budget/revenue/#1> application date 17.11.2023.
15. Information resource “Education” (electronic journal). Available at: https://osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/17597/ application date 18.11.2023.
16. Electronic resource of the Ministry of Finance. Available at: <https://minfin.com.ua/>
17. Statistical server OЕСР (Taxation/Corporate Tax Statistics/Effective Tax Rates/2021): (electronic journal). Available at: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?lang=en&SubSessionId=765aca17-2a39-4bb5-8821-6aad47187bdd&themetreeid=18>